

**EMEL KEFELİ, NESRİN
SARIAHMETOĞLU, BELLEK-
İNSAN- ESER, CENGİZ DAĞCI,
İSTANBUL: ÖTÜKEN
YAYINLARI, 2011: S.192, ISBN
978-975-437-865-8**

Özet

Bir milletin millî bilinç kazanmasını sağlayan ve hayata kazandırdığı eserlerle bunu halka duyuran kişiler yazarlardır. Yaşanılan tarihi olaylar, yazarların zihninde belli bir uyanışı tetikler. Bu uyanış, milletin bilinçlenmesine yardım etmekle birlikte yeni nesle bir hazırlık evresi oluşturur, bu hazırlık evresiyle beslenen genç nesil, kendini yetiştirmede ve hayata hazırlanma konusunda bir adım önde olur. Tam da bu noktada tarihi bilinç, vatan, millet, dil ve kültürün aktarılması konusunda hatırlayarak direnen bir yazar olarak akla gelen Cengiz Dağcı, millî bir uyanışı hedefleyen ve bu hedef doğrultusunda eserler veren yazarlardan biridir. Rusya'nın Türkistan toprakları üzerindeki politikaları bir Türkistan toprağı olan Kırım Türklerini de içine almaktadır. Millî bilinci, dili kültürel öğeleri yok etme bunun sonucunda mankurt bir toplum oluşturma amacı taşıyan Rusya'nın her Türkistan toprağına uyguladığı böl, parçala yönet politikasına Kırım Türkleri de girmektedir. Dönemin koşullarını en iyi yansıtan yazarlar arasında yer alan Cengiz Dağcı da en iyi bildiğı yolu seçer yani kalemini konuşarak dönemi eserlerine yansıtır.

ULUSLARARASI TÜRK
DÜNYASI
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ
INTERNATIONAL
JOURNAL OF TURKISH
WORLD STUDIES
CİLT 5 / SAYI 3 /
TEMMUZ 2022

**Sorumlu Yazar
Corresponding Author**

Duygu ÇAKIR

Ardahan Üniversitesi,
Lisansüstü Eğitim
Enstitüsü, Türk Dili ve
Edebiyatı Anabilim Dalı,
Çağdaş Türk Lehçeleri ve
Edebiyatları.
dyygy.ckr@gmail.com

Gönderim Tarihi

Received

28.06.2022

Kabul Tarihi

Accepted

08.07.2022

Atıf

ÇAKIR, Duygu (2022).
"Emel Kefeli, Nesrin
Sariahmetoğlu, Bellek-
İnsan-Eser, Cengiz
Dağcı, İstanbul: Ötüken
Yayınları 2011: S:192,
Isbn: 978-975-437-865-
8", *Uluslararası Türk
Dünyası Araştırmaları
Dergisi*, (5/3), 211-222

YAYIN TANITIM
BOOK INTRODUCTION

Bu kitap, belleğin insana insanın da esere nasıl sirayet ettiğini ortaya koymayı amaçlar. Eser, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü tarafından düzenlenen (2011) toplantıda sunulan bildirimlerde çeşitli yazarlar tarafından Cengiz Dağcı'nın hayatı ve sürgün yıllarını, Dağcı'nın gözünden dünyayı algılama biçimini, yine aynı şekilde halk kültürü ve tarihi şuuru işlemektedir. Eser, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm hayatı, yaşamış olduğu çevre ve sürgün yıllarını konu alırken, ikinci bölüm ise "Eserleriyle Cengiz Dağcı" adıyla yazarın eserlerini irdeleyen bir bölümdür.

Anahtar Kelimeler: Kırım Türkleri, Cengiz Dağcı, Bellek, Eser.

EMEL KEFELI, NESRİN SARIAHMETOĞLU, MEMORY-HUMAN-MONUMENT, CENGİZ DAGCI, ISTANBUL: ÖTÜKEN PUBLICATIONS, 2011: S.192, ISBN 978-975-437-865-8

Abstract

It's the writers who make it public by bringing a nation to national consciousness and bringing it to life. Historical events trigger a certain awakening in the minds of writers. This awakening helps the nation to be conscious but also creates a stage of preparedness for the next generation, a generation of young people who are nurtured by this stage of preparation, a step ahead in self-rearing and preparing for life. At this point, he is regarded as a writer who resists remembering the change of historical origins, homeland, nation, language and culture. He is one of the authors who set out to target and give works for a national revival. Russia's policies on Turkestan's territory include Crimean Turks, a Turkestan territory. The national consciousness of Russia, which aims at destroying the cultural elements of the language as a result of which a manwolf society is built on every Turkestan territory, also enters the Crimean Turks' policy of governing parts. Among the authors who best reflect the conditions of the period, Genghis Mountaineer also chooses what he knows best, which means he speaks his pencil and reflects it to the works of the period.

This book aims to show how memory permeates man and man. The work is provided by various authors during a meeting organized by the Turkish Institute for the Study of Artifacts (2011) to describe the life and exile of Genghis Mountaineer, the way he perceives the world through his eyes, as well as public culture and historical consciousness. The work consists of two parts. The first part is about his life, his

environment, and his exile years, while the second part is about his work, “Genghis Mountaineer”.

Key Words: Crimean Turks, Genghis Mountaineer, Memory, Monument.

Giriş

1. Bölüm

Cengiz Dağcı, Hayatı ve Sürgün Yılları

1.1. Cengiz Dağcı'nın Yetiştirdiği Çevre ve 20. Yüzyılda Kırım Tatarları

Bir ülkenin tarihi belleğinin, geçmiş birikimlerinin yok edilmesi için din, dil, eğitim, ekonomi ve siyasi yönetim şeklinin tahrip edilmesi gerekir. Bu politika doğrultusunda başa geçen Sovyet Birliği Kırım Hanlığına imtiyaz tanıyarak onları da bir nevi kendi ulusundan ayrı tutmadığını göstermeye çalışır. Eserin bu bölümünde Kırımların nasıl yavaş yavaş asimile edilmeye çalışıldığı ve aynı zamanda nasıl kendi ülkelerinde düşman yaftası yedikleri ve sürgün edildikleri anlatılır.

1.1.1. Sürgündeki Kırım Tatarları

Ülkelerinden düşman sıfatıyla ayrılmak zorunda kalan Kırım Türklerinin, seyahat hürriyeti kazanmak için başvurdukları yollar anlatılır.

1.1.2. Özbekistan'daki Kırım Tatarları

Sürgüne gönderilen Kırım Türklerinin sürgünün ilk iki yılında Özbekistan'a yerleşmiş olduğu hakkında bilgi verilir.

1.1.3. Kültür ve Eğitim

Özbekistan'da yaşayan Kırım Tatarlarına kültürel hakların çok sonra verildiği, yine burada yaşayan Kırım Tatarlarının en büyük problemlerinden birinin ana dilde eğitim olduğu vurgulanırken, buna rağmen siyasi ve kültürel mücadelelerini sürdürdüklerine tanıklık edilir.

1.1.4. Nüfus

1944'te Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti tarafından sürgün edilen Kırım Tatarlarının nüfusları hakkında bir bilgi verilmemiş olup daha sonra onların diğer Türk milletleri arasında sayıldığı belirtilmektedir.

1.2. Cengiz Dağcı ve Türkistan Lejyonerleri

Bu bildiri de Abdulvahap Kara'nın Cengiz Dağcı ile ilgilenmesi doktora tez konusunu oluşturan devlet ve fikir adamı olan Mustafa Çokay konusundaki araştırmaları sırasında ortaya çıkmıştır. Çokay'ın, hayatının son günleri II Dünya Savaşı'nda Cengiz Dağcı'nın da kaldığı Nazi esir kampında geçtiği bu sebeple Türk asıllı Sovyet askerleri ve Nazileri bu askerlerden Türkistan lejyonu adıyla oluşturdukları gönüllü kıtalar üzerine yapmış olduğu çalışmadan bahseder.

1.2.1. Bir Edebiyatçı, Bir Yazar, Gerçek Bir Aydın Olan Dağcı, Tarihi Misyonunu Biliyordu

Bir milletin savaş sırasında yaşamış olduğu zorlukların daha sonra kayda geçip çeşitli edebi eserlere dönüştürülmesi gelecek kuşakların tarih ve millî bilincinin oluşmasına vesile olur. Dağcı'nın eserlerinden anlaşılacağı üzere savaşın sonunda hatıralarını yazıp bitirmek hayatının en önemli görevidir. Bu düşüncesini Yurdunu Kaybeden Adam ve Korkunç Yıllar adlı romanında belirtir.

1.2.2. Hitler ve Stalin Gibi Dünyanın Eli En Kanlı Diktatörlerinin Kurbanları

Sovyetler Birliği Türk asıllı milletleri sadece asimile etmekle kalmamış savaş zamanlarında cepheye ilk olarak Türk asıllı milletleri ileri sürmüştür. Böylece 2 milyona yakın Türk asıllı Sovyet askeri Nazilere esir düşmüştür. Bunlar arasında sağ kalanlardan biri de Cengiz Dağcı'dır. Burada hangi koşullar altında nasıl sağ kaldıklarını dile getirilmiştir.

1.2.3. Dağcı'nın Anıları Niçin Önemli?

Cengiz Dağcı eserlerini, savaş sırasında kaleme aldığı için ve tarihi belleği millî bilinci yerinde solduğundan dolayı duygu ve düşüncelerini eserine yansıtmıştır. Eserlerinin ikisi Türkistan lejyonundaki anılarına ayrılmıştır.

1.2.4. Sadık Turan İsmi Nereden Geliyor?

Yazarların kaleme aldığı eser isimleri ve kahramana affettiği isimler alelade seçilmiş bir isim tablosu değildir Dağcı da Korkunç Yıllar adlı eserinde Sadık Turan ismini; Turan

fikrine ve ülkesine sadık kaldığını belirtmek için bu ismi özellikle seçmiştir.

1.2.5. Türkistan Lejyonerleriyle İlgili Sorulara Cevaplar Cengiz Dağcı'dan Geliyor

Burada vurgulanmak istenen ana düşünce II. Dünya Savaşı sırasında yaşanan acı gerçeklerin kamuoyu bilgisine sunulmasıdır. Bu gerçeklerin duyurulmaması halinde ise mazlum insanların haksız yere başkalarının gözünde komünist işbirlikçisi, kimilerinin gözünde ise faşist işbirlikçisi olarak kalacaklarıdır.

1.2.6. Cengiz Dağcı Almanlara Esir Düşüyor

Dağcı'nın ne zaman Almanlara esir düştüğü ve bunu hangi eserinde belirttiğinden bahsedilen kısımdır.

1.2.7. Peki Dağcı Esir Düştüğüne Üzülüyor Mü?

Dağcı, Almanlara esir düştüğünü neden üzülmediğini şu şekilde ifade eder; esir düşmekle ateş kasırgasından sağ salım çıkmış olduğunu belirtir. Bunları Korkunç Yıllar ve Biz Beraber Geçtik Bu Yolu romanların da görmek mümkündür.

1.2.8. Nazi Esir Kampında Hayat

Dağcı, esir kamplarında yaşadıklarını Korkunç Yıllar adlı romanında anlatır. İnsanların nasıl bir yerde ve hangi vaziyette olduklarına dair betimleyici bir anlatım sunar.

1.2.9. Esir Kamplarında En Değerli Eşya: Konserve Kutuları

Kamplarda yaşam koşullarının ağır olması hem hayatta kalmak için mücadele etmeyi gerektirirken hem de aç kalmamak için gerekli koşulları kendi imkânlarıyla sağlamaya çalışan insanlarla doludur. Dağcı da görüp hafızasına kazıdığı bu görüntüleri Biz Beraber Geçtik Bu Yolu ve Korkunç Yıllar adlı romanlarında anlatır.

1.2.10. Esaretten Sağ Çıkmanın Tek Yolu: Lejyoner Olmak

Alman ordusuna Türk lejyoner olarak katılan Dağcı hem hayatta kalacak fırsatı elde eder hem de esir kampından kurtulmuş olur.

1.2.11. Türkistan Kelimesinin Gücü

İnsan doğası gereği yeni gittiği ülkede kendi dilini konuşan birini bulmak ister, bu ona zor duruma düştüğünde yardım edeceği birinin varlığını hissettirir. Dağcı da esir kampından kurtulduktan sonra Türk lejyoneri olarak getirildiği yerde kendi dilini bilen kişilerin olduğunu öğrenince bunun insana umut verici bir duygu olduğunu vurgular.

1.2.12. Hem Gülünç Hem Acıklı

Türk olmasına rağmen Alman üniforması içinde kendini vatanına ihanet etmiş hissine kapılan Dağcı, millî birliğe ve bilince önem verdiğinden dolayı bunu bir işkence modeli olarak nitelendirir.

1.2.13. Alman Askerleri Kahkaha ile Gülüyorlardı

Almanların Ruslara karşı eğittikleri Türk lejyonlarının Rus asker üniformasının ateşe atılmasını anlattığı bu kısım Dağcı da kendini Türkistan'ın bağımsızlığını kazanması sonucunda Kırım'ın da bağımsızlığını kazanacağı şeklinde tezahür ediyor Dağcı için en büyük tesellinin Türkistan'ın bağımsızlık mücadelesi için eğitilmelidir.

1.2.14. Lejyon Askerleri İçin İki Kutsal Kelime Vardı: Türkistan ve Bağımsızlık

Almanların Sovyet birliklerini mağlup ettikten sonra Türkistan'ın bağımsızlık mücadelesinde Türklerin yanında olacağını bilip buna inanan kesimin olduğu kadar Almanların kendilerini çıkarları için kullandıklarını düşünenlerin de olduğu bir kesim vardır.

1.2.15. Büyük Nazi Yalanı

Her devlet kendi çıkarlarını gözeterek bir sonraki adımı düşünüp öyle hareket eder. Burada da Almanların Türk askerlerini Türkistan'ın bağımsızlığa kavuşmasında yardımcı olma düşünceleri tamamıyla kendi çıkarları doğrultusunda yürütülmekteydi. Çünkü Almanlar da Sovyetler gibi Türk topraklarında kendi egemenliklerini kurup Türk milletini asimile etme gayreti içindeydi. Nazilerin, Türkistan için düşündüğü en iyimser siyasi haklar bile Sovyetlerin tanıdığı hakların çok gerisindeydi.

1.2.16. Nazilerin Üstün İrk Nazariyesi

Naziler üstün ırk düşüncelerini her alanda dile getirmektedir. Bu konuda öyle ileri gidilmiştir ki tuvalet kapılarının girişlerinde dahi tezahürünü görülmesi vurgulanır.

1.2.17. Savaş Bitti Ama Onların Çilesi Bitmedi

1945'te savaşın bitmesi Dağcı için bir şey ifade etmiyordu. Kırım, Sovyetlerin elindeydi ve onlar Almanya'nın yanında savaştıkları için hain olarak nitelendiriliyor, vatanlarına dönemiyorlardı.

1.2.18. Mülteci Çilesi

Sovyetlerin Almanlarla giriştiği savaşın kaybedilmesi üzerine Dağcı artık bir mülteciydi, o asker ya da lejyoner değildi artık Türk asıllı bir Sovyet mültecisiydi. Hayatının sonraki dönemi bir mültecinin yurt bulma mücadelesi olarak başlıyordu. Onunla beraber Alman saflarında savaşmış Kazanlı, Türkistanlı, Kafkasyalı ve Azerbaycanlı askerler bulunmaktaydı.

1.2.19. Zoraki Teslimat

Savaş sonrası Sovyetlerin Almanlarla yapmış olduğu anlaşma neticesinde Sovyetler, Sovyet vatandaşı olan mültecileri tekrardan geri istiyordu geri dönmek istemeyenler ise intihar ederek hayatlarına son veriyordu.

1.2.20. Endişenin Korkunç Boyutları

Dağcı, Sovyetlere teslim edilme korkusunu Korkunç Yıllar adlı romanında dile getirir. Daha sonra İngiltere'ye nasıl gittiğinin anlatıldığı bu kısımda yaşayıp gördüklerini kitap olarak yayınlama imkânı bulur.

1.2.21. Sonuç

Nazi lejyon projesindeki insanların hayatı bugüne kadar yeterince anlatılmıştır, bu konuda en kapsamlı bilgi veren kaynaklardan biri de Dağcı'nın eserleri ve hatıralarıdır.

1.3.İnsan Olarak Cengiz Dağcı

Zafer Kocatay'ın, Cengiz Dağcı ile nasıl tanıştı, nerede ve hangi şartlarda konuştuğu, belgeselinin çekilmesine neyin sebep olduğu, eşi için kaleme aldığı esere kadar sorulan

soruların yanıtının Zafer Kocatay'ın belgeselinden bulunacağı belirtilir.

1.4. Londra'da Cengiz Dağcı ile Bir Ömrün Muhasebesi

Eserlerini Türkiye Türkçesi ile yazacak bir ortama sahip olmamasına rağmen, Türkiye Türkçesi ile yazan yazar, aynı zamanda II. Dünya Savaşı sırasında yaşanan sıkıntıların trajedilerini diğer Türk milletlerinin de haberdar olmasını istemesi nedeniyle kaleme almıştır. Bununla da yetinmeyip ikinci bir bakış açısının tersine Alman, Yahudi, Polonyalı ve Rusların trajedilerinin de yer aldığı eserler yazmıştır.

1.4.1. Regina ile Geçen Mutlu Yıllar

Dağcı'nın, eşi hakkında bahsettiği bölümdür.

1.4.2. Durgunluk Dönemi

Bu dönemde Dağcı'nın uzun bir süre eser kaleme almadığını sonrasında üç eserini art arda yazdığını anlatır.

1.4.3. Karşılıklı Sevgi Ve Saygı

Dağcı'nın eşi Polonyalıdır. Hem dil hem de din olarak birbirinden farklı olan bu iki kişi birbirlerine olan saygı ve sevgileriyle 53 yıl birlikte yaşarlar, burada başlarından geçen bir hadiseye de yer verilir.

1.4.5. Cengiz Dağcı Türkiye'ye Kırgın Mı?

İngiltere'de yaşamını sürdüren Cengiz Dağcı'ya, Türkiye'ye kırgın mısın sorusu sorulduğunda o yine şahsi olarak değil de milletini gözeterek cevap verir.

1.4.6. Ben Böylesi Bir İlgiyi Hak Ettim Mi?

Cengiz Dağcı'ya İstanbul Kültür Üniversitesi rektörünün armağanı olarak Atatürk portresi işlemeli bir tabak hediye edilir ve bunun gibi teşekkür niteliğinde hediyeler verildikten sonra da Dağcı, bu ilgiyi hak edip etmediğini sorgular.

1.4.7. Dağcının Son Dönemi Üzerine

Dağcı, 2010 yılında hastaneye kaldırılır. Bakımını, kızı ve damadı üstlenir. Bu sırada da hacı ile ilgili bir belgesel çekimi yapılmasını isteyen TRT'den bir ekip İsa Kocakaplan'a ulaşır. Fakat damadı daha önce bu konuda da Dağcı tarafından uyarılmıştır ve kendileriyle görüşmeyeceğini ifade eder.

1.4.8. Cengiz Dağcı'nın Londra'sı

Cengiz Dağcı Londra'ya geldiğinde George Orwel ülkenin genel durumu ile ilgili eserler vermektedir. Sefaletin en kötü hali ülkeyi sarmıştır. Sokakta yaşayanların sayısı on binlerle açlık sınırında olanların sayısı yüzbinlerle ifade edildiği bir ülkeye gelmiştir. Dağcı, eserlerinde daha çok ata yurdunu anlatmıştır. O, kendi İngiltere'sini Türkçe anlatan bir yazar olarak edebiyat dünyasında yer etmiştir. Yazarın eserleri Kırım Tatarcasına Rusçaya ve Ukraynacaya çevrilmesinin yanında bazı Türk lehçelerine de çevrilmiştir.

2. Bölüm

Eserleriyle Cengiz Dağcı

2.1. Sessiz Bir Şöhret Cengiz Dağcı

Cengiz Dağcı'nın ilk romanını, Türkiye Cumhuriyeti dışında Türk dünyasına kayıtsız olmayan Yedi Meşaleciler topluluğundan olan Yaşar Nabi'ye gönderir. Eserin Türkiye Türkçesine uyarlanmasını yapması için Ziya Osman Saba'ya verilir. Ziya Osman da “ev şairi” olarak nitelendirilen Behçet Necatigil ile birlikte eserin değerlendirmesini yaparlar. Böylelikle Dağcı'nın ilk romanı bu iki yazarın yardımıyla Türk edebiyatına kazandırılır. Dağcı'nın eserlerinin Türkiye'de nasıl karşılanacağından da söz edilir.

2.1.1. Kırımdan İngiltere'ye Hayattan Esere Cengiz Dağcı

Dağcı, hikâye, roman, röportaj, günlük ve mektup ile kendisi ve eseri hakkında pek çok ipucu verir. Bu kısımda kendi yaşındakilere ağırlık vermekle birlikte her yaş grubundan Kırımlının kendi payına düşeni hikâye eder.

2.1.2. Hayattan Gelen İlmikleri Roman Halinde Dokumak

Dağcı, eserlerini Kırım'ın başına gelenlerin herkes tarafından okunup bilinmesi için kaleme almıştır. Yazarı ileri taşımının yolu edebi eserlerin gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamaktır. Yazmış olduğu eserlerdeki kahramanın kendisi olmadığını vurgulasa da okuyucu Sadık Turan'ı Cengiz Dağcı olarak benimser.

2.1.3. Kuvvetli Yazar-Kuvvetli Şahıslar

Yazar eserlerinde sürekli dinamik, yıkılmaz sağlam bir tip yaratır, bunu aynı zamanda çocuksu saflıkla da bütünleştirerek verir. Eserlerinde savaş ne kadar korkunç olursa olsun esaretin bundan daha kötü olduğunu yansıtır.

2.1.4. Kurtarıcı Kadın-Kırımlı Kadın

Dağcı'nın eserlerindeki kadın kahramanların sonlarının nasıl olduğunu anlatan kısımdır. Yazar, hem kendi karısı hakkında hem de eserdeki kadınlar hakkında kısa bilgiler verir.

2.1.5. Kırımlı Kadınlar

Dağcı'nın eserlerinde Kırımlı anne, teyze, amca kızı, akraba, komşu kızları ve okul arkadaşlarının Kırımla özdeşleştirildiği görülür. Aynı zamanda Dağcı'nın eserlerinde çocuk doğurma motifine burada rastlanır.

2.1.6. Mekân

Dağcı II. Dünya Savaşı'nı eserine yansıtırken mekân konusunda ufak değişiklikler yaparak o dönemin mekânları hakkında bilgi vermektedir.

2.1.7. Zaman

Dağcı'nın eserlerinde geçmiş zaman hâkimdir. Geçmiş ne kadar belirginse gelecek o kadar belirsiz kalır.

2.1.8. İfade Tarzı

Yazar önceleri diyalog ve tasvir ağırlıklı romanlar yazar. Badem Dalına Asılı Bebekler adlı romanında daha çok iç konuşmaya önem vermeye başlar. Bu iç konuşma giderek hitabete dönüşür, genelde Kırım'a, sevgiliye ve annesine duygusal tonlu hitaplarda bulunur.

2.1.9. Sonuç

Hayatı ve eseri ile ilgili olan benzerlik dil sayesinde vücut bulmuş bir benzerliktir. Yazar, 2000 yılına kadar eser yazarak ülkesini vatanını hiç unutmadığını ispatlar.

2.2. Cengiz Dağcı'nın Eserlerinde Neden/Nedensizlik Dili

Dağcı'nın yazma fiili II. Dünya Savaşı öncelerine dayanmaktadır. Bunu da daha önce yazmış olduğu şiirlerinden anlamaktayız. Dağcı hangi tarihi dönemi, hangi tarihi coğrafyayı

hangi ismi ve olaylar çevresinde anlatırsa anlatsın daima aynı soru vuku bulur. Neden? Bu soru Dağcı'nın ve Kırım Tatarlarının başına gelenlerin nedenini öğrenmek için sorulmuştur.

2.2.1. Dil ve Delil

Dağcı'nın romanlarında dil, mevcut yapısı itibariyle edebiyat sanatlarından mümkün olduğunca arınmış bir dildir. Bunu daha çok bireysel ve toplumsal alanda ifşa etme aracı olarak kullanılmıştır. Yazar eserlerini tarihi yaşanmışlıklarla vesikalandırır. Bu da bir nevi delil niteliğindedir ve eserlerine bu dili kullanarak somut deliller sunduğunu görürüz.

2.2.2. Bilincin Yarılması ve Dil

Dağcı'nın romanlarında yaşanan bu kadar trajik olayın bir nedeninin olmadığı görülür. Bu da demek oluyor ki nedensizlik vardır ve tersinden bakılırsa nedensizlik de bir cevap niteliği taşımaktadır. Badem Dalına Asılı Bebekler ve Üşüyen Sokak romanlarında bilinç dışındaki yarımayı gösteren teknikler vardır.

2.2.3. Dil ve Çift Değerlik

Yazarın romanlarında çift değerlilik söz konusudur. Kahramanlar açısından Kırım Tatarları ve diğerleri mekân açısından coğrafyalar, zaman açısından ise şimdiki ve geçmiş zaman şeklinde çift değerlik görülür. Bunlar, yazarın romanlarına yansıtılmış şekilde görülmektedir.

3. Cengiz Dağcı'nın Romanlarında Halk Kültürü

Kültür, bir milletin oluşması için önemli mihenk taşlarından biridir. Kültürün tahrip edilmeye başlanması milleti yavaş yavaş yok etme yolunda atılan adımlara götürmektedir. Cengiz Dağcı da eserlerinde halk kültürü unsurlarını kullanarak bunların yok olmamasını sağlayan önemli yazarlar arasındadır.

3.1. Cengiz Dağcı'nın Romanlarında Soyut Kültür Unsurları

Yazar, eserlerin soyut kültür unsurları arasında din temasını, halkın neşesini ifade ettiği türküleri, millî ruhu yansıtan destan ve efsaneleri, oyunları kullanmıştır. Dil de soyut kültür unsurları arasında yer alarak Dağcı'nın eserlerine sirayet etmektedir. Büyüğe saygı göstermek, düğünler, inanç, halk

hekimliği, baytarlık ve bayram temaları da yine Dağcı'nın başvurmuş olduğu soyut kültür unsurları arasında yer almaktadır.

3.2. Cengiz Dağcı'nın Romanlarında Somut Kültür Unsurları

Eserlerinde millî minareyi, çeşme ve fiskiye, şadırvan, hamamlar, mezarlar ve sofrâ kültürünü eserlerine yansıtmıştır. Bu bölümde yazarın eserlerinde kullanılan bu motiflerin nerede geçtiği belirtilir.

3.3 Sonuç

Eserlerinde halk kültür unsurlarını adeta bir dantel işlercesine nakşetmiştir. Kırım Türkünün millî benliğinin bu eserlerde yer aldığını söyleyebiliriz.

4. Aytmatov'da Cengiz Han, Dağcı'da Temuçin Algılaması ve Tarih Şuuru

Cengiz Han, tabiat kurallarına karşı gelen diktatör bir lider olarak Cengiz Aytmatov'un, Cengiz Han'a Küsen Bulut adlı eserine konu olur. Cengiz Dağcı ise genç Temuçin karakteri ile Moğollarca sevilen saygı duyulan acımasız Moğol savaşınsını tasvir eder.

Değerlendirme

Bu çalışmada, hayata tutunan, yazdıkça hatıralarının gözünün önünden geçtiğini, düşüncelerinin gelecek kuşaklara Kırım'ı ve Kırım Tatarlarını unutturmayacağını belirten yazarın, hayatı, yaşadığı çevre, eserlerinde nelerin anlatıldığı yer alır.

Eserin Türk Dünyasına ve meraklılarına, bu alanda çalışan genç akademisyenlere ve Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü öğrencilerine iyi bir kaynak teşkil edeceği muhakkaktır.

Kaynakça

KEFELİ, Emel ve SARIAHMETOĞLU, Nesrin (2011) *Bellek-İnsan-Eser: Cengiz Dağcı*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.